

BİR KAVRAM KAPİTALİZM NEYİ ANLATIR? TÜRKİYE'DE KAPİTALİZMİN VE FETİŞİZMİN SÜRECİ

Olan Edilmemi_ Sava_:

Bir Kavram Kapitalizm ve Türkiye de Kapitalizm

Ayrıca, ekonomi biçimlerinin tahlilinde ne mikroskoptan yararlanılabilir, ne de kimyasal araçlardan. Her ikisinin de yerini, soyutlama gücü almalıdır. Ancak, burjuva toplumda emek ürününün meta-biçimi -ya da meta'nın de er-biçimi- ekonomik hücre-biçimidir. Bu biçimlerin tahlili, sı bir gözlemciye, küçük ayrıntılar gibi gelebilir. Aslında da, küçük ayrıntılar üzerinde durulmaktadır ama tıpkı mikroskopik anatomide yapıldığı gibi.

(K. Marx, Kapital, Önsöz)

Gerçeklikle gerçekliğin bilgisi arasında ilan edilmemi_ bir sava_ sürüyor. Arkadaşlar/meslektaşlarım ^ . Gürça Tuna bu ilan edilmemi_ sava_ nı izini Türkiye gerçeğinde sürüyor. Çalışmada kapitalist toplumsal ilişkilerin serpilip gelişmesinin temel belirleyenlerinden artı-de er yaratmanın yani üretken sermayenin belirgin hale geldiği yılların (1950 lerin sonlarından itibaren ve 1960 ların sonları) analizi yapılarak iki düzlem arasındaki ilişki kurulmaya çalışılacaktır. Oki düzlem ifadesinden kastedilen _ey, Türkiye de kapitalist gelişmenin belirginleştiği yılların olgusal gerçekliği ve bu gerçekliğin teorik olarak bize sunduğu olanaklardır. Bu olanakların sıralanması i_aret edilmesindeki temel kaygı sadece tarihin bir dönemini doğru anlamakla sınırlı değildir. Kapitalizmin süreklilik arz eden sermaye birikim mantığını anlamak ve daha da önemlisi bu mantığın daha bir belirleyici olduğu günümüzün hangi kavramsal düzeneklerle ve nasıl anlaşılması gerektiğini göstermektir. Türkiye gerçeği ve bu gerçeğin teorik olanakları elinizdeki kitapta Marksist kavramlar dolayımında, Marksist kavramların içinde analiz ediliyor. Kavramlar idealize edilmeden, olgular çoğuluunda bulunmadan (bizi de bu madan) bu iki düzlem arasında gerekli bağlantılar kuruluyor.

Gerçekliğin bilgisi, gerçekliğin varoluş koşulları ve ona ulaşma amacı ile doğrudan bağlantılıdır. Olgusal gerçeklik ve onların anlamamıza olanak sağlayan kavramlar arasında ilişkiler, kapitalist sanayileşme ile daha dinamik ve zorlu bir biçim almıştır. Özellikle tarihsel bir ortamın ürünü olan sanayileşme ve kapitalizmin dinamik ilişkileri bilgiye ulaşmayı çok daha zorlu kılıyor.

Bu zorlu ulaşma nasıl? Soyutlama ve soyutlamanın ürünü olan kavramlara başvurarak. Kelimelerle konuşur, kavramlarla düşünürüz. Katılan her şeyin buharlaştırıldığı dönemin yıkıcılarından kavramlar/kavramlarımız da kurtulamadı. Kavramlara, kavramlarımızı yapacakları düşünmeye, soyutlama yeteneklerimizi canlı kılmaya yönelik çalışmalarıdır. Soyutlama sürecinin temel malzemesi yani kavram üretilecek malzeme gerçekliktir. Düşünmeye yönelik çalışmada gerçekliğe yönelik çalışmalarıdır. Gerçeklik: Sanayileşme. Tarihsel gelişim sürecindeki gerçekliği i_aret etmek için kullandığımız iki kavram. Bu iki kavram çoğul, çok de i_kenli olduğu halindeki gerçekliğin somut bütünselliğini bizlere veriyor. Ama bu somut bütünsellik kapitalist sanayileşme sürecinde sadece geni_leyerek yeniden üretimde ilama her süre/zaman içinde geni_leyen yeniden üretim bir dizi farklılıkların üretimi ve bir amaçtan sonra farklılıkların tetiklediği geni_leyen yeniden üretimdir. Olan edilmeyen sava_ nın süreklilik arz etmesinin temel nedeni bu farklılıkların yaratarak geni_leyen ve bir amaçta ise farklılıkların geni_leyen yeniden üretime yol açmasıdır. Bu belirlemeyi farklı bir dille aslında K. Marx i_aret etmiştir. Kapitalizm üretim sürecinde sadece meta üretmez ama geni_leyerek yeniden üretimi için artı-k-de er üretir. Geni_leyen yeniden üretimin kaynağı canlı emek ve canlı emeğin enerjisinin açığıdır. Canlı emeğin ücreti, enerjisinin bir kısmına karşılık gelir: Canlı emeğin kendisini yeniden üretecek bir miktar. Ama karşılık ödenmemi_ enerji, yani artı-k kapitalist sanayileşmenin temel belirleyicidir. Bu karşılık ödenmemi_ emek hem kapitalist ve hem de i_çi sınıfların zaman içinde gelişip serpilmesine neden olur. Üretim sürecinde yaratılan artı-k , metaya içkin olduğu için mutlaka yeniden para biçimine dönüşmelidir. Biz buna

realizasyon diyoruz. Realizasyon metaya içkin olan enerjinin para biçiminde aı a çıkmaları anlamına gelir, ama bu para biçimini çok daha önemli kılın bir dizi nedenden dolayı yeniden üretime aktarılması yani yeniden de erlenmesi (revolarization) gerekiyor. Bu bir anlamda sermaye sürecinin tekrarı yani geni_leyen yeniden üretime anlamına gelirken, aslında bu tekrar toplumsal açıdan kapitalizmin yapısal mantı ını sosyalizasyonu anlamına geliyor: Bir ba_ka deyi_le elde edilen artı-de erlerin tetikledi i geni_leyen yeniden retim. Realizasyon ve de erlenme (volarizasyon) zorunlulu u bu mekanizmayı gerekli kılar. Farklıklar yaratan geni_leyen yeniden üretim mekanizması varolan anlamında gerekli in farklıla_arak yeniden üretilmesidir. Tam da bu nedenden dolayı gerçeklikle gerekli in bilgisi arasındaki ilan edilmemi_sava_sreklilik arz eder. Tam da bu nedenden dolayı bir zaman dilimi içinde geli_tirdi imiz kavramların farklıla_arak de i_en gerçeklik içinde sürekli bileneesi gerekiyor. Yoksa krelirler. Di er yandan bu kavramların tanımmlarken sıkça yapılan bir hata ile bu kavramları iktisada ya da sosyolojiye ait kavramlar olarak tanımlayamayız. Farklıklar yaratan geni_leyen yeniden üretim mekanizması tam anlamıyla toplumsal alanda zaman içinde tüm toplumsal olanı belirleyen bir dinami e sahiptir. Bu dinami i_aret eden kavramlar iktisat ya da ba_ka disipline indirgemeyecek kadar toplumsaldırlar. Ondirgendikleri gerekli in genellikle eksik ve feti_le_tirilmiş bilgisini verecektir. Farklıklar yaratan geni_leyen yeniden üretim mekanizması/i_leyi_i kendi içinde bir dizi eli_kili içsel bağlantılar olan somut bütünü yeniden yeniden in_a eder. On_a sürecinin mantı ı yapısal olarak aynı iken, in_a sürekli farklıklar yaratarak kendini devindirir.

Anlatılan bu dinamik süreç yapısal homojenle_me ve kendine benzerlerin toplamı olan bir yapı ve bu yapıyı sürekli kendinin tekrarı olarak analiz ediyor. Geni_leyen yeniden üretim bir homojenle_me ve süreklilik arzeden tekrar de ildir. Den kr oranları her zaman aynı somut içeri e sahip kr oranlarının d__de ildir. O_te kavramların ta_la_tırılması tam bu noktada ba_lıyor. Gerekli in dinamik de i_imini farklıla_arak geni_lemesini anlamamızı/analiz etmemizi önleyecek bir yöntem tarzı bu. Yöntemsel olarak kolayla ma. Sabah erken okula gitmesi gerekti i söylenen kk çocu un verdi i; geçen bir gitmi_tim ya cevabına benzer bir kaı_ hali. Sermaye birikiminin farklıla_arak geni_leyen yeniden üretiminin zaman içinde yarataca ı somut bütünsellik, her zaman farklı toplumsal etkile_imlere sahip olacaktır.

Olan edilmemi_sava_ın iki temel belirleyeni bir yandan canlı eme in enerjisi ile biçimlenen varolu_metala_tılması için di er metalar gibi analiz ediyor. Canlı eme in kendi enerjisine yabancılaşması ve meta formunda feti_izmi beslemesi bilgi üretim sürecini çok daha zorlu kılıyor. Bu zorlu u Keynesyen ulusal muhasebe sistemi çok daha feti_istik bir hale getiriyor. Canlı eme in enerjisi ile can verdi i tüm toplumsal canlı-kanlı varolu_yatırımlar, tassarıflar, milli gelir gibi btnselle_tirilmiş verilere dn_trlyor. Türkiye gibi geç kapitalistle_en geç ulus-devletlerde kalkınmacı-ulusal dil/istekler Keynesyen ulusal muhasebe sistemi ile rt_t_ oranda ya_anan süreci anlamak-analiz etmek çok daha da zorla_ıyor.

Sevgili arkada_ım Gra bu sorunlarla kıyasıya mücadele ediyor. Farklıklar yaratarak geni_leyen yeniden üretimini belirleyen temel de i_ken olan üretken sermaye kavramı ve bu kavramın olu_umu sürecini Türkiye prati inden hareketle analiz ediyor. Yukarıda anlatılan mekanizma açılarından üretken sermayenin tarihsel geli_imi, kapitalizm kavramının yapısal belirleyenlerinin olu_ması anlamına geliyor. Gra ın de imi ile Kapitalizmin in_a sürecinin dinami i olan üretken sermayenin olu_umu-geli_imi sürecini incelemek, Türkiye nin yakını dönem kapitalist geli_me sürecindeki toplumsal de i_menin kavranması için de önemlidir. Ama Gra sadece olgu-kavram arasındaki ili_kileri dinamik bir_ekilde ele almıyor, çok daha önemlisi yukarıda i_aret edilen feti_izm-yabancılaşma sürecinin bilgi üretim sürecinde yarattı ı etkileri de alı_masında ele alınıyor. Yazarımız sorunu açık bir_ekilde; Türkiye de kapitalistle_me sürecine yönelik teorik-kavramsal tartı_manın çok sınırlı oldu u a_ikrdır demekle kalmıyor ve devamlı üretken sermayenin birikimini sadece nicelik yönünden ele alan popülizm ve benzeri dola_ım/bl_m merkezli analizlere ele_tirel yaklaşıyor. Yaklaşımın sermaye, zenginlik birimi de il, toplumsal tarafları olan toplumsal bir ili_kidir diyerek netle_tiriyor. Bu netlik kavram ve olgularla zenginle_tirildi i lde feti_istik iktisat temelli analizleri de gündemine almı_, ele_tirmisi_ oluyor.

^ Gra Tuna nın elinizdeki alı_ması gündelik hayatımızda bir karabasan gibi içine alan ve her hareketimizde plastik bir hapishane gibi bizi daha bir ku_atan kapitalizmin olu_umunun bu topraklara özgü geli_imini anlatıyor. Bir kavramın ya_ama içerik kazanması anlatılıyor. Bu anlatım Sosyal Ara_tırmalar Vakfı nın çabası ile dola_ıma giriyor. SAV ın gerekle_tirmeye alı_tılması büyük tabloda önemli bir eksiklik gideriliyor. Tablo daha bir belirgin hale geldi. Büyük tablodaki eksiklikleri gidermede büyük bir emek-heyecanla alı_an Serap Kurt a çok te_ekkr ederim. Ama hala yapılacak çok ama çok ı var. Farklıklar yaratarak geni_leyen kapitalist geli_me kimseyi usta ve hiçbir bilgiyi mutlak kılmıyor. Sözü burada Turgut Uyar a bırakalım:

Halbuki acemilik. Efendimiz acemilik. Bir ta_alacak sınız. Yontmaya ba_layacak sınız. ^ekillenmeye yüz tutmu_ken atacak sınız elinizden. Bir ba_ka ta_, bir ba_ka ta_daha. Sonunda bir yı ın yarım yamalak biçimler bırakacak sınız. Belki ba_kalar sever, tamamlar. Ama her ta_a sarılırken gücünüz, a_kınız, korkunuz yenedir, tazedir.

Fuat Ercan

Birinci Basım: Haziran 2011

Yayına Hazırlayan

Serap Korkusuz Kurt

Kapak Tasarım

Olknur Kavlak

Baskı Öncesi Hazırlık

Ülkü Gündoğdu

Baskı ve Cilt:

Kayhan Matbaacılık

Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244

Topkapı/İSTANBUL Tel: 0 212 576 01 36

Sosyal Araştırmalar Vakfı

Ekstisadi Özetmesi

Östiklal Caddesi Balo Sk. Analin Ap. No: 17/2

Beyoğlu İstanbul

Tel/Fax: 0 212 292 55 85 - 86

Web: www.sav.org.tr

e-mail: merhaba@sav.org.tr